

Lany que comença no serà una bassa d'oli als països d'Amèrica Llatina. No es tracta d'encendre alarmes innecessàries, però cal tenir en compte que el darrer mes de desembre la regió ha estat l'escenari de convulsions polítiques prou rellevants i que poden condicionar el que pugui passar al llarg de l'any. La derrota del veneçolà Hugo Chávez al referèndum constitucional ha estat un cop molt dur per a un govern no gaire acostumat a les derrotes. La influència regional de Chávez, a més, determinant a Bolívia i a l'Equador i estratègica a l'Argentina i al Brasil, ha amplificat les conseqüències polítiques dels resultats.

En aquest sentit, el que és segur és que de la forma en què Chávez s'emmotlli a la nova realitat, en dependrà en gran part l'evolució de la crisi boliviana, que ha tancat l'any enmig d'una disputa per les autonomies regionals que l'ha posat a la vora de la guerra civil. Per la seva banda, el president Evo Morales s'enfronta a la bel·ligerància de quatre departaments opositors que no accepten la constitució aprovada per una Assemblea Constituent de majoria oficialista. La demanda del ric est bolivià d'una autonomia més gran respecte a la capital La Paz ve de lluny, però l'element ètnic ha elevat la temperatura política fins a preocupar fins i tot els països veïns. "La possibilitat que la situació boliviana desencadeni una catàstrofe sud-americana és relativament alta. Si la situació empitjorés, augmentaria perillosament la possibilitat d'una intervenció veneçolana. No dic que això hagi de passar, però és un escenari possible", diu Vicente Palerm, políticòleg argentí de l'Institut Gino Germani-Conicet.

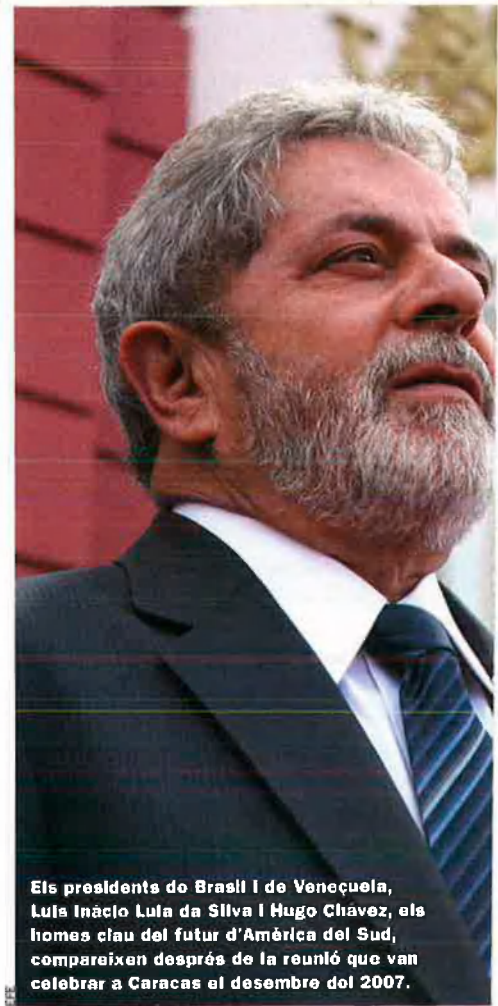
L'oposició a Morales ha acceptat ara com ara una fràgil treva, i tot sembla indicar que la situació es dirimirà finalment davant les urnes, convertint el 2008 en un any d'espiral electoral. Es preveu que el mes de juliol hi haurà una consulta per a aprovar o rebutjar la Constitució. Si guanya el sí, l'Assemblea Constituent haurà d'aprovar durant els seixanta dies següents una nova norma electoral per a convocar a eleccions generals en un termini de quatre mesos. A més, Morales va presentar fa tres setmanes un projecte

Les conseqüències de la derrota d'Hugo Chávez al referèndum de Veneçuela i l'agitació a Bolívia marcaran el ritme d'Amèrica del Sud en aquest inici del 2008. Mentre que alguns països estan començant a encendre els llums d'alarma per l'economia, el Brasil sembla disposat a afermar-se en el seu paper de moderador a la regió.

Amèrica Llatina davant un any de definicions

de llei per convocar a un referèndum revocatori del seu mandat, el del seu vicepresident i el dels nou prefectes regionals (governadors). Per completar el quadre, les regions rebels van anunciar que impulsaran consultes populars per a aprovar un règim autonòmic de facto. Es tracta, si el pla es fa realitat, de set jornades d'eleccions en un any, rècord difícil de complir i que augura futurs conflictes.

Reformes a l'Equador. Una cosa semblant es preveu a l'Equador, també immers en un procés de reforma constitucional a la veneçolana, encara que el seu president, Rafael Correa, ha donat mostres de voler allunyar-se cada vegada més del seu amic resident a Caracas. El líder equatorià no va participar a l'anomenada cimera alternativa impulsada per Veneçuela

Els presidents de Brasil i de Veneçuela, Luis Inácio Lula da Silva i Hugo Chávez, els homes clau del futur d'Amèrica del Sud, compareixen després de la reunió que van celebrar a Caracas el desembre del 2007.

de forma paral·lela a la darrera cimera iberoamericana de Santiago de Xile (la que va donar la volta al món arran del "per què no calles?" del rei Joan Carles). Correa va sorprendre després tothom en assenyalar que la seva pròpia reforma constitucional no buscarà la reelecció contínua, "perquè la democràcia implica alternança". Correa ja va definir el seu futur per al proper any, quan els equatorians aniran a les urnes per aprovar o rebutjar el seu projecte. "Sóc un mandatari, compleixo el mandat dels *mandantes*. Si es rebutja la Constitució estan dient-me: aquí tens un nou mandat, has de canviar el rumb", ha dit Correa. La possibilitat que s'aprovi una única reelecció immediata obriria les portes a noves eleccions generals abans d'acabar l'any. Les declaracions de Correa contrasten amb l'actitud assumida per

Chávez després de la seva derrota. Si bé al començament va reconèixer que el resultat el deixava fora del poder el 2012, el seu entorn ja ha revelat que estan analitzant alternatives jurídiques que l'habilitin per a una nova reelecció. L'argument és que la "revolució bolivariana" necessita d'un líder, i que aquest líder és Chávez.

Que la sang no arribi al riu seguirà depenent del Brasil, que s'ha erigit com el gran moderador d'eventuals convulsions regionals. "El Brasil és una àncora en la política sud-americana. Aquest paper d'estabilitzadors i moderadors el fan bé, tal com ho han demostrat en la seva actitud envers Chávez", explica Palerm en recordar l'ofertament de Luiz Inácio Lula da Silva per intervenir en la crisi diplomàtica oberta entre Veneçuela i Colòmbia després de la fallida negociació de Caracas amb la guerrilla de les FARC. De fet, Chávez ha tallat relacions comercials amb Bogotà fins que el president Alvaro Uribe no acabi el seu mandat.

És indubtable que Chávez afronta un complex quadre polític, però encara li queden quatre anys de mandat i té un important suport popular. Per això

l'oposició està convençuda que l'única cosa que pot arruïnar el president és l'economia, que mostra símptomes d'esgotament. Els excedents de dòlars derivats de la renda petroliera han disparat la inflació, al mateix temps que al carrer escassegen els aliments bàsics que Veneçuela importava, justament, de Colòmbia.

Llum groga en l'economia. La veritat és que la bonança econòmica regional ha estat fins ara una reassegurança d'estabilitat, però ja han començat a encendre's llums d'alarma. Això no significa que s'estigui davant una imminent crisi econòmica, ja sigui a Veneçuela o a qualsevol altre país del continent. Però els vents favorables semblen amainar a poc a poc. Almenys així ho ha advertit al seu últim informe la Comissió Econòmica per a Amèrica Llatina i el Carib (CEPAL), que ha vaticinat una caiguda dels índexs de creixement. Davant la volatilitat econòmica internacional derivada de la crisi immobiliària als Estats Units, l'organisme adverteix sobre el comportament de les exportacions dels països de la regió, que "van créixer

lleument per damunt del 6 %, mentre que les importacions ho van fer a un ritme elevat del 13 %". "Aquest és un element de preocupació", segons el director de la CEPAL, José Luis Machinea, "no tan sols perquè un dels factors que havien caracteritzat la regió durant l'última dècada comença a ser menys dinàmic, sinó, a més, perquè es pronostica un dèficit en el compte corrent". El canvi de tendència es produirà, a més, en un any en el qual han d'entrar en vigor els tractats de lliure comerç (TLC) signats per Xile i el Perú amb els Estats Units.

Què es pot esperar al cor del Mercosur, el bloc econòmic liderat per l'Argentina i el Brasil? La unitat dels socis serà posada a prova el mes de maig, en què està prevista la reunió amb els representants de la Unió Europea encarregats de fer reviuir les estancades negociacions d'un acord comercial. Com sempre, la disputa estarà posada en el reclam del Mercosur perquè Europa redueixi la incidència comercial de les seves ajudes agrícoles. Aquestes negociacions podrien ser, a més, l'estrena de Veneçuela com a membre ple del bloc, després que Brasília i Buenos Aires li'n garantissin l'ingrés. És clar que cada vegada sembla resultar més obvi que les relacions amb Caracas estaran supeditades a les necessitats energètiques dels socis, que Veneçuela està en condicions de satisfer amb comoditat.

Mentrestant, el Paraguai podria ser notícia també el 2008, en cas que l'ebisbe Fernando Lugo guanyi les eleccions generals del mes d'abril. El religiós, alineat amb postures d'esquerra derivades de la teologia de l'alliberament, podria posar fi a seixanta anys d'hegemonia del Partit Colorado, obrint la porta a una necessària renovació del sistema polític paraguaià.

Al seu torn, l'Argentina ja ha fet el seu pas per les urnes i inicia aquest 2008 amb nova presidència, tot i que sense grans canvis a l'horitzó. Cristina Fernández de Kirchner ha promès donar continuïtat a les polítiques del seu marit, encara que haurà de moure's en un escenari de creixent inflació i incipient crisi energètica.

Federico Rivas Molina
Buenos Aires